

ÚVOD DO DĚJIN A KULTURY FRANCIE

I. ZEMĚPISNÁ CHARAKTERISTIKA

Osnova:

<u>I. ZEMĚPISNÁ CHARAKTERISTIKA</u>	1
<u>I.1. Úvod</u>	1
<u>I.2. Povrch</u>	3
<u>I.3. Klimatické podmínky</u>	4
<u>I.4. Osídlení</u>	5
<u>I.5. Správa a instituce</u>	5
<u>I.6. Hospodářství</u>	5
<u>I.7. Doprava</u>	6
<u>I.8. Obchod</u>	6

I.1. Úvod

Francie vždy hrála důležitou **roli v dějinách Evropy**, ale nejen jí. Tato role se dnes může zdát jako disproporční vzhledem k její teritoriální rozloze a demografické síle. Máme zde na mysli zejména fakt, že Francie dnes figuruje až na 4 místě mezi světovými hospod. mocnostmi za Německem. Na této skutečnosti se podepsala i velmi citelná ztráta kolonií během 20. stol. Zbytky jejího vlivu lze ještě stále zaznamenat v Asii, kde ji však jež překonalo Japonsko svojí hospodářskou vahou. Její zámořské departementy a území jsou tak jen jakýmsi strategickými opěrnými body v Tichomoří. Na druhé straně koloniální minulost umožňuje Francii nadále počítat se 134 miliony frankofonních obyvatel (údaj Nejvyšší rady frankofonie), kteří sídlí zejména v Africe, Evropě (zde od 17. st. fungovala francouzština jako jazyk nejen kulturní a intelektuální elity, ale i jako jazyk politiky, diplomacie či vojenství), na Blízkém Východě a v Sev. Americe. Tak jako v případě kolonií, 20. stol. toto postavení značně oslabilo a na místo francouzštiny se dostala angličtina.

Navzdory tomu je dnešní Francie stále třetím nejrozlehlejším státem Evropy (po Rusku a Ukrajině) a až do 19. století byla vyjma Ruska státem s nejvyšším počtem obyvatel. Dnes je tomu samozřejmě jinak: po sjednocení Německa (81,7 mil. ob. v roce 1998) se metropolitní Francie řadí s 58,5 mil. ob. (údaj z roku 1999) po bok Velké Británie (58,8 mil. ob.). Co do hustoty obyvatelstva (107,4 ob. na km² [1999]) je Francie méně osídleným státem Evropy 25: (191,5 ob. na km² v Itálii, 243,3 ve Velké Británii, 229 v Německu, 330 v Belgii, 368 v Nizozemí).

Bylo to však zejména francouzské myšlení, jež vzešlo z osvícenských myslitelů a zejména Francouzské revoluce obletělo celou planetu a nenechalo žádnou z kultur čerpajících z antiky a křesťanství, jakož i úplně jiných kultur bez znatelných stop svého vlivu. Vliv francouzského světského myšlení pochází z představy Francie o své jednotě a svém poslání šířitelky svobodného myšlení.

Po necelé jedno tisíciletí se francouzští králové snažili sjednotit Francii jak územně, tak národnostně. Tento centralizační proces byl završen během Francouzské revoluce a Prvního císařství, kdy Francie konečně dosáhla tvaru **šestiúhelníku - hexagone**. Jeho stěny jsou tvořeny přírozenými hranicemi - 4 moře (Severní, La Manche, Atlantik, Středozemní) a 5 pohoří (Ardeny, Vogézy, Jura, Alpy, Pyreneje) .

Na druhé straně o sobě vždy Francie smýšlela jako o **starší dceři církve** – francouzský král si dával přízvisko „le roi très catholique“ – a také jako o zemi lidských práv (Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen předcházející Ústavě ze 3. Zář 1791 byla ustanovena fr. Nár. shromážděním (tzv. Konstituantou) během jeho zasedání ve dnech 20. – 26. Srpna 1789) a nesmíme zapomínat ani na Francii Křížových výprav a Francii červencové revoluce 1848. Tato Francie vždy žila pocitem, že je pověřena úkolem vtisknout ostatním národům svoji vlastní vizi světa.

Vždyť i na počátku třetího tisíciletí tato země, jejímž hlavním trumfem je právě ona pověst země velkého uvědomění, by ráda ovlivňovala nové evropské uspořádání a definovala nový druh vztahů mezi národy světa, jež se nacházejí ve velikém mutačním pohybu.

Další všeobecné charakteristiky: velikost Francie lze přibližně charakterizovat pomocí délky 1000 km ze severu na jih a téže šířky od západu na východ. Její rozloha činí 549 192 km² (s DOM 641.192 km²). Země se rozkládá ve střední zeměpis. šířce mezi 42. a 51. rovnoběžkou (vč. Korsiky). Francie se těší mírnému klimatu (climat tempéré) se střídajícími se čtyřmi ročními obdobími. S DOM čítá Francie 60,1 mil. ob. (rovněž údaj z roku 1999). Hlavním městem je Paříž, která v celé aglomeraci čítá zhruba 10,969 mil. ob. Jméno Francie se objevuje během 4. stol. n.l. jako „Francia“, země Franků na východ od Kolína nad Rýnem a v 6. stol. je ho užíváno pro část území Galie. Po Verdunské smlouvě (843) se název „Francia occidentalis“ kryje přibližně s územím, kterému dnes říkáme Francie a které dosahovalo ke Rhôně a Meuse.

Francie je republikou kombinující prezidentský a parlamentní systém. Úředním jazykem je přirozeně francouzština, nad jejíž správností bdí Francouzská akademie¹. Měnou je od r. 2000 euro.

I.2. Povrch

Z geologického hlediska je Francie zemí, na jejímž na území se setkávají pozůstatky dvou největších evropských horotvorných procesů: hercynského vrásnění na severu a alpínsko-pyrenejského vrásnění na jihu. Ve čtvrtohorách, kdy byla severní část území pokryta pevninským ledovcem, dochází k zalednění a náhorní plošiny se ocitají v periglaciálním režimu, jehož stopy nese i současné uspořádání povrchu Francie. Hexagon je tedy upořádan ze 4 reliéfových jednotek: severních nížin a sedimentárních pánví (Pařížská a Akvitánská), jež jsou prodloužením velké evropské severní roviny. Dále pak jsou to staré masívy (Centrální /fr. Středohoří/ a Armorický), jež tvoří hercynský systém, a mladá pohoří na jihu a jihovýchodě, která jsou typická pro alpskou Evropu. Francouzský reliéf je tedy nositelem geologického dědictví starého přes 300 milionů let, neboť jej tvoří prvohorní vyvýšeniny, pro něž jsou typické masívy a vysočiny (Vosges), sedimentární pánve, žuly a metamorfované horniny. Ve druhohorách se tyto vyvýšeniny zarovnal a otupily, vytvořily klenbu ve tvaru V (Bretaň, Massif Central, Corse, Alsasko) a na jejich konci tento prostor zalilo moře přinášející nejrůznější naplaveniny (zejm. písek, jíla a vápencové horniny). V rozhodujícím období pro konfiguraci fr. povrchu, třetihorách, do prvohorního celku naráží 2 menší jižní desky: iberská (E) insubrijská (I). Mořské usazeniny ležící na místech srážky dávají vzniknout Pyrenejím a Alpám. Hercynský podstavec se hluboce zvrásnil, čímž vytvořil hluboké příkopové propadliny (jih Alsaska, okolí Saôny). Záp. Středomoří se propadá, vznikají terénní zlomy, jejichž výsledkem jsou rhodanská a languedocká brázda („couloir“). Se čtvrtohorami přišla další doba ledová a na úz. Fr. sestoupil pevninský ledovec ze severu.

I.2.a. Reliéf

Povrch Francie charakterizují 4 typy reliéfu:

- 1) Staré hercynské masívy zaznamenávající bouřlivé změny ještě ve třetihorách jsou typické kontrastem mezi údolními hluboko zaříznutými do tvaru soutěsky a svou topografií vysočiny (plochá krajina nad 200 m.n.m.). Patří mezi ně **Massif central** zajmající 15 % fr. území s nejvyšší horou Puy de Sancy, 1.885 m.n.m. Jeho nejvyšší pahorky mají

¹ Francouzská akademie byla původně společností literátů, kterou kardinál Richelieu roku 1635 povýšil na akademii. Její posláním je dbát o jazykovou kulturu zejména prostřednictvím vydávání slovníku a gramatiky

vulkanický původ ve třetihorách (typ. jsou hory nazývané „Puy“, jež jsou vulk. krátery. Cf. kraj Auvergne – Puy-de-Dôme.). Dále sem patří **Ardeny**, **Massif armoricain**, **Vogézy**, **Causses**.

- 2) Sedimentární pánve – **Pařížská** (1/4 území) s hydrosystémem tv. Seinou a Loirou a **Akvitánská** (80.000 km²) strukturovaná Garonou – pokrývající více než polovinu území jsou tvořeny tvrdými vrstvami (vápenec, pískovec) a měkkými (slín, jíl, písek). Zde je třeba rovněž zmínit Landeskou planinu, jež je pokryta čtvrtohorními písčky.
- 3) Mladá pohoří vznikla na konci druhohor a během třetihor. Jsou tvořena krystalickými masívy a zvrásněnými sedimenty (Jura, Prealpy a Prepyreneje). pohoří **Jura** čítá jen střední vrcholky, zato **Alpy** (s větší rozlohou a extrémy) a **Pyreneje** jsou vysoká pohoří (mont Blanc 4808 m.n.m., pic de Vignemale 3298 m.n.m.) s příkrými stěnami prořezanými čtvrtohorním ledovcem. K těmto útvarům patří ještě Korsika díky svým vrcholům.
- 4) Roviny tvořené naplaveninami a sutěmi se rozkládají v tektonických brázdách jako je Alsasko, Limane či brázda mezi Rhônou a Saônou. Anebo se rozkládají při pobřeží jako Roussillon či Languedocká rovina.

Pobřeží je velmi členité a málokdy pro člověka nepřístupné: skalnaté a vykrajované v Bretagni a Provence, rovné a písčité v Languedocu či Landes.

I.3. Klimatické podmínky

Západní, severní a střední Francie se těší mírnému, přímořskému klimatu, jež se mění v závislosti na nadmořské výšce. Východ území je více poznamenán kontinentálním klimatem (větší teplotní rozdíly, v zimě sníh). Tyto podmínky jsou vhodné pro listnaté lesy, kterým dominují především duby, habry a buky. Jižní, středomořské klima má svá specifika: mírné zimy, horká a suchá léta. Tato skutečnost má vliv i na vegetaci: dub typ. pro Středozeří, dub korkový, borovice, olivovníky. Jejich ústup dává vzniknout tzv. „macchiím“ (maquis), křovinám v evr. části Středozeří rodícím se na krystalické půdě, a středozeříským lesostepím (garrigue) na vápencovitých půdách. Hory, které netrpí nedostatkem vláhy, se vyznačují rozvrstvením vegetace: listnaté stromy v nižších polohách, jehličnany od výšek, kde rostou již alpské traviny.

I.4. Osídlení

První stopy lidského pobývání na území Francie zasahují až do vrcholného paleolitu, kdy zde lovíli lovci bizonů a sobů ukrývajících se před zimou (poslední doba ledová) v Akvitánské pánvi. Od neolitu se úz. dnešní Francie stává útočištěm populací, jež se usazují na jednom místě a které se již zabývají pěstováním rostlin a zvířat a zpracovávají kovy. Základní obraz původního osídlení Francie je dovršen zhruba 450 př.n.l., kdy na toto území přichází Keltové ze severovýchodní Evropy, aby se zde natrvalo usadili. S nimi se rodí a rozvíjí původní galská civilizace. Této civilizaci vtisknou novou tvář Římané, zejména po dobytí Galie Césarem. Keltské jazyky ustupují latině a tento jazykový konglomerát pak bude ještě jednou vystaven tlaku, tentokrát germánských jazyků (zejm. franštině „le francique“ – jazyku Franků). Frankové se pak v době merovejské zaslouží o sjednocení území pod vládou jednoho panovníka. Nesmíme ovšem zapomínat ani na skandinávský přínos, neboť Normané (lidé ze severu) jsou původem Skandinávci, kteří se v 10. stol. usazují v dnešní Normandii. Tyto nejrůznější demografické, etnické a jazykové přínosy pak budou doplněny v pozdějších dobách o cizí imigrační proudy, které však nijak nezabrání formování silné centralizační síly se silnou jednotou politickou a jazykovou, jež vyvrcholí Velkou fr. revolucí. Její dědictví se pak stane rozhodným a mnohdy škodlivým pro regionální partikularismy (baský, katalánský, korsický, okcitánský, bretonský, atd.).

Prameny a použitá literatura:

Encyclopaedia Universalis. Heslo „France“.

Dictionnaire Hachette Multimédia. Heslo „France“.

HUMBERT, Jean-Louis. *La France : précis de géographie*. Paris, Bordas, 1988.